

Mannerheim och hans ryssar

av Christian Braw

TITEL:

Gustaf Mannerheim och de vita emigranterna

FÖRFATTARE:

Leonid och Marina Vlasov

FÖRLAG:

Schildts 2007

GUSTAF MANNERHEIM VAR Nordens främste statsman någonsin. De uppgifter han ställdes inför och löste var visserligen mindre än de som Axel Oxenstierna hade att bemästra, men de var svårare. Själv var han inte bara politiker, han var också härförare, med all säkerhet Nordens främste under 1900-talet.

Vem var han själv? Att han var finländsk patriot är uppenbart, likaså att han var antibolsjevik. Han var också under 30 år rysk officer. Det följde honom hela livet, som en börda och ett ansvar. Författarna tar fasta på den sidan av Mannerheim i sin bok. De vita emigranterna är Mannerheims officerskamrater från de 30 åren i rysk tjänst. Framställningen bygger på brev från dem. De flesta hade bekämpat den ryska revolutionen. Efter sina nederlag spreds de ut i världen, de flesta till Frankrike, där de bildade ett eget litet Ryssland. Några av dem fortsatte kampen mot kommunismen med terrorism, andra genom att utbilda sina ungdomar till officerare. Under andra världskriget kunde de sätta upp en armékår på 17 000 man, olyckligtvis i tysk tjänst. Mannerheims officersgeneration blev de ständiga förlorarna – alla utom han själv.

De var inga lätta kamrater att ha, men han tog aldrig avstånd från dem, utom den som gick i sovjetrysk tjänst. När han fick ett brev från honom yttrade han: ”Jag svarar inte på brev av förrädare.” Vissa delar av framställningen är som en agentroman. Den emigrantryska militärorganisationen ROVS var ett ständigt mål för NKVD, den sovjetiska hemliga polisen. En av ledarna för ROVS, general Miller, förråddes av en annan emigrant, general Skoblin. Miller sövdes ner och fördes i en låda ombord på ett sovjetiskt fartyg på väg till Ryssland. Man hade försökt samma kupp med hans företrädare, som dött i lådan. Miller fördes till NKVD:s fängelse, där han torterades och sedan avrättades. Hans sista önskan, att få delta i en gudstjänst, avslogs. Skoblin hade genom sitt deltagande i kuppen avslöjat sin verkliga ställning. Av den sovjetiska hemliga polisen fördes han i ett flygplan på väg till Spanien men kastades ut över Pyrenéerna.

Mannerheim var gift med en ryska och han hade en rysk kalfaktor och betjänt, Karpatjev. När han började sin väg som Finlands befriare var den ryska bakgrunden belastande. Av sina finska motståndare kallades han ”svenskryss-

sen”. I den situationen skilde han sig från sin hustru och avskedade Karpatjev.

Vem var egentligen Mannerheim? I ett utförligt kapitel spåras hans förhållande till den kristna tron. I barndomshemmet, som upplöstes efter faderns konkurs, finns bara svaga spår. Sitt dopkors bar han ända tills han vid vuxen ålder bytte ut det mot ett större. Starkare blir tecknen, när han kommer till Ryssland. Under sin officersutbildning tog han emot undervisning för att övergå till den rysk-ortodoxa kyrkan, något som han aldrig fullföljde. När han gifte sig med en ryska, nekade han att gå över till ortodox tro, trots svärföräldrarnas starka påverkan, men hans döttrar uppfostrades ortodoxt. Som förbandschef och överbefälhavare engagerade han sig kraftigt för själavården. När hans frånskilda hustru avled i Paris hölls själamässa i den rysk-ortodoxa kyrkan i Helsingfors. Han deltog knäböjande i gudstjänsten. Såväl under vinterkriget som under fortsättningskriget deltog han söndagligen i

den evangelisk-lutherska gudstjänsten i St. Michel. Under sina sista år var han regelbunden gudstjänstdeltagare i den ortodoxa kyrkan i Veuve vid Genève sjön.

Gustaf Mannerheim hade varit rysk gardesofficer i tsarens tjänst. Det glömde han aldrig. Det gav honom goda förutsättningar i rollen som Finlands befriare. Mannerheim tillhörde de som tidigt sett mycket av den stora världen och varit nära maktens höjder. Han hade fört högre förband och därför kunde han också det som få andra kunde. Hans storasyster Sophie sade det på sitt sätt 1918: ”Stackars pojke, allt ska han beställa.” Det gjorde han också. Till den svenske överståthållaren Torsten Nothin yttrade han 1944: ”Har det någon gång tidigare i världshistorien inträffat att samme man tre gånger kallats att rädda sitt fosterland?”

Författaren är tidigare präst i Svenska kyrkan och fältpräst.